

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

17. februar 2009*

I sag C-465/07,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 68 EF og 234 EF indgivet af Raad van State (Nederlandene) ved afgørelse af 12. oktober 2007, indgået til Domstolen den 17. oktober 2007, i sagen:

Meki Elgafaji,

Noor Elgafaji

mod

Staatssecretaris van Justitie,

har

* Processprog: nederlandsk.

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, afdelingsformændene P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts og M. Ilešič samt dommerne G. Arestis, A. Borg Barthet, J. Malenovský, U. Lohmus og L. Bay Larsen (refererende dommer),

generaladvokat: M. Poiares Maduro
justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 8. juli 2008,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Meki og Noor Elgafaji ved advocaat A. Hekman

— den nederlandske regering ved C. Wissels og C. ten Dam, som befuldmægtigede

- den belgiske regering ved C. Pochet og L. Van den Broeck, som befuldmægtigede
- den græske regering ved M. Michelogiannaki, T. Papadopoulou og G. Papagianni, som befuldmægtigede
- den franske regering ved J-C. Niollet, som befuldmægtiget
- den italienske regering ved R. Adam, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato P. Gentili
- den finske regering ved J. Heliskoski, som befuldmægtiget
- den svenske regering ved S. Johannesson og C. Meyer-Seitz, som befuldmægtigede
- Det Forenede Kongeriges regering ved V. Jackson, som befuldmægtiget, bistået af barrister S. Wordsworth

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M. Condou-Durande og R. Troosters, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 9. september 2008,

afsagt følgende

Dom

- ¹ Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 15, litra c), i Rådets direktiv 2004/83/EF af 29. april 2004 om fastsættelse af minimumsstandarder for anerkendelse af tredjelandsstatsborgere eller statsløse som flygtninge eller som personer, der af anden grund behøver international beskyttelse, og indholdet af en sådan beskyttelse (EUT L 304, s. 12, herefter »direktivet«), sammenholdt med samme direktivs artikel 2, litra e).
- ² Anmodningen er indgivet under en sag mellem Meki og Noor Elgafaji (herefter »ægtefællerne Elgafaji«), som begge er irakiske statsborgere, og Staatssecretaris van Justitie vedrørende sidstnævntes afslag på ægtefællernes ansøgning om midlertidig opholdstilladelse i Nederlandene.

Retsforskrifter

Den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder

- 3 Den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), bestemmer i artikel 3 med overskriften »Forbud mod tortur«:

»Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.«

Fællesskabsbestemmelser

- 4 Direktivets første betragtning har følgende ordlyd:

»Udformningen af en fælles politik på asylområdet, herunder et fælles europæisk asylsystem, udgør en integrerende del af Den Europæiske Unions målsætning om gradvis at indføre et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, der er åbent for personer, som, tvunget af omstændighederne, legitimt søger beskyttelse i Fællesskabet.«

5 Direktivets sjette betragtning har følgende ordlyd:

»Hovedformålet med dette direktiv er dels at sikre, at medlemsstaterne anvender fælles kriterier til identifikation af personer, som reelt har behov for international beskyttelse, og dels at sikre, at der findes et minimum af ydelser til fordel for disse personer i alle medlemsstater.«

6 I direktivets tiende betragtning hedder det:

»Dette direktiv respekterer de grundlæggende rettigheder og følger de principper, som bl.a. anerkendes i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder [proklameret i Nice den 7. december 2000 (EFT C 364, s. 1)]. Direktivet tilsigter navnlig, at asylansøgere og deres ledsagende familiemedlemmers menneskelige værdighed og ret til asyl respekteres fuldt ud.«

7 Direktivets betragtning 24-26 har følgende ordlyd:

»(24) Der bør også fastsættes minimumsstandarder for definition og indhold af subsidær beskyttelsesstatus. Subsidær beskyttelse bør være et supplement og en tilføjelse til beskyttelse af flygtninge i henhold til [konventionen om flygtninges retsstilling, undertegnet i Genève den 28. juli 1951].

- (25) Det er nødvendigt at indføre kriterier for anerkendelse af personer, der søger om international beskyttelse, som berettiget til subsidiær beskyttelse. Kriterierne bør hentes fra de internationale forpligtelser i henhold til menneskerettighedsinstrumenter og eksisterende former for praksis i medlemsstaterne.
- (26) Risici, som et lands befolkning eller et udsnit heraf almindeligvis er udsat for, kan normalt ikke i sig selv siges at udgøre en individuel trussel, der kan kvalificeres som alvorlig overlast.«

8 Direktivets artikel 1 bestemmer:

»Formålet med dette direktiv er at fastsætte minimumsstandarder for anerkendelse af tredjelandstatsborgere eller statsløse som flygtninge eller som personer, der af anden grund behøver international beskyttelse, og indholdet af en sådan beskyttelse.«

9 Ifølge direktivets artikel 2, litra c), e) og g), forstås ved

»[...]

- c) »flygtning«: en tredjelandstatsborger, som i kraft af en velbegrunnet frygt for forfølgelse på grund af race, religion, nationalitet, politisk anskuelse eller tilhørsforhold til en bestemt social gruppe opholder sig uden for det land, hvor den pågældende er statsborger, og som ikke kan eller, på grund af en sådan frygt, ikke vil påberåbe sig dette lands beskyttelse [...]

[...]

- e) »person, der er berettiget til subsidær beskyttelse«: en tredjelandstatsborger eller statsløs, der ikke anerkendes som flygtning, men for hvem der er alvorlig grund til at antage, at vedkommende, hvis han eller hun sendes tilbage til sit hjemland eller, for så vidt angår en statsløs, til det land, hvor han eller hun tidligere havde sit sædvanlige opholdssted, vil løbe en reel risiko for at lide alvorlig overlast som defineret i artikel 15 [...] og som ikke kan eller, på grund af en sådan risiko, ikke vil påberåbe sig dette lands beskyttelse

[...]

- g) »ansøgning om international beskyttelse«: en anmodning, der indgives af en tredjelandstatsborger eller statsløs om beskyttelse fra en medlemsstat, når der er grundlag for at antage, at ansøgeren søger om flygtningestatus eller subsidær beskyttelsesstatus [...].

¹⁰ Af direktivets artikel 4, stk. 1, 3 og 4, som indgår i dets kapitel II med overskriften »Vurdering af ansøgninger om international beskyttelse«, fremgår følgende:

- Medlemsstaterne kan betragte det som ansøgerens pligt at forelægge alle de elementer, der er nødvendige for at underbygge hans ansøgning om international beskyttelse.

- Vurderingen af en ansøgning om international beskyttelse foretages ud fra det specifikke sagsforhold, og der tages herunder hensyn til en række kendsgerninger vedrørende hjemlandet på det tidspunkt, hvor der træffes afgørelse om ansøgningen og ansøgerens personlige stilling og forhold.
- Hvis en ansøger allerede har været udsat for alvorlig overlast eller direkte trusler om sådan overlast, er der god grund til at formode, at ansøgeren løber en reel risiko for at lide alvorlig overlast, medmindre der er god grund til at antage, at sådan overlast ikke vil gentage sig.

11 Artikel 8, stk. 1, der ligeledes indgår i direktivets kapitel II, bestemmer:

»Som led i vurderingen af ansøgningen om international beskyttelse kan medlemsstaterne beslutte, at en ansøger ikke har behov for international beskyttelse, hvis der i en del af hjemlandet ikke er nogen velbegrundet frygt for forfølgelse eller nogen reel risiko for at lide alvorlig overlast, og det med rimelighed kan forventes af ansøgeren, at han tager ophold i den del af landet.«

12 Direktivets artikel 15, som indgår i dets kapitel V med overskriften »Ret til subsidær beskyttelse«, bestemmer under overskriften »Alvorlig overlast«:

»Ved alvorlig overlast forstås:

a) dødsstraf eller henrettelse, eller

- b) udsættelse af en ansøger for tortur, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf i dennes hjemland, eller
- c) alvorlig og individuel trussel mod en civilpersons liv eller fysiske integritet som følge af vilkårlig vold i forbindelse med international eller intern væbnet konflikt.«

¹³ Direktivets artikel 18 bestemmer, at medlemsstaterne tildeler tredjelandstatsborgere, der er berettiget til subsidiær beskyttelse i medfør af samme direktivs kapitel II og V, subsidiær beskyttelsesstatus.

Nationale bestemmelser

¹⁴ Artikel 29, stk. 1, litra b) og d), i Vreemdelingenwet 2000 (lov om udlændinge af 2000, herefter »Vw 2000«) bestemmer:

»En tidsbegrænset opholdstilladelse som omhandlet i artikel 28 meddeles til en udlænding:

[...]

- b) der har sandsynliggjort, at han har rimelig grund til at antage, at han i tilfælde af udvisning vil løbe en reel risiko for at blive underkastet tortur eller umenneskelig eller vanærende behandling eller straf

[...]

- d) for hvem det efter ministerens skøn, henset til den generelle situation i hjemlandet, vil være særligt belastende at vende tilbage hertil.«

15 Vreemdelingencirculaire 2000 (cirkulære om udlændinge af 2000) bestemmer i punkt C1/4.3.1, i den affattelse, der fandt anvendelse den 20. december 2006:

»I henhold til artikel 29, stk. 1, litra b), i [Vw 2000] kan der gives opholdstilladelse, hvis udlændingen har sandsynliggjort, at han har rimelig grund til at antage, at han i tilfælde af udvisning vil løbe en reel risiko for at blive underkastet tortur eller umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.«

Denne bestemmelse er afledt af [EMRK's] artikel 3. Udvisning til et land, hvor den pågældende løber en reel risiko (»real risk«) for at blive udsat for en sådan behandling, udgør dermed en tilsidesættelse af denne artikel. Hvis det er eller bliver sandsynliggjort, at der foreligger en reel risiko, skal der principielt gives opholdstilladelse i form af asyl.

[...]

- ¹⁶ I Vreemdelingenbesluit 2000 (bekendtgørelse om udlændinge 2000) er der blevet indsat en ny artikel med henblik på en udtrykkelig gennemførelse af direktivets artikel 15, litra c), med virkning fra den 25. april 2008.

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- ¹⁷ Den 13. december 2006 ansøgte ægtefællerne Elgafaji om midlertidig opholdstilladelse i Nederlandene. Ansøgningerne var vedlagt bilag til dokumentation af, at de ville være udsat for en reel risiko, hvis de blev udvist til deres hjemland, Irak. Til støtte for deres argumentation henviste de navnlig til faktiske omstændigheder, der vedrørte deres personlige situation.
- ¹⁸ De anførte bl.a., at Meki Elgafaji, som er shiitisk muslim, fra august 2004 til september 2006 havde arbejdet for en britisk virksomhed, som havde ansvar for sikkerheden ved transport af personel fra lufthavnen til den såkaldte »grønne zone«. De henviste til, at Meki Elgafajis onkel, som havde været ansat i den samme virksomhed, var blevet dræbt af militser; af hans dødsattest fremgik, at han var død som følge af en terrorhandling. Kort tid efter var et brev med truslen »død over kollaboratorerne« blevet anbragt på døren til den bolig, som Meki Elgafaji delte med sin hustru, Noor Elgafaji, som er sunnitisk muslim.

- 19 Ved afgørelser af 20. december 2006 gav Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie (ministeren for udlændinge og integration, herefter »ministeren«) — som var den kompetente myndighed indtil den 22. februar 2007, hvor kompetencen i sager vedrørende indvandring overgik til Staatssecretaris van Justitie — afslag på ægtefællerne Elgafajis ansøgninger om midlertidig opholdstilladelse. Ministeren var bl.a. af den opfattelse, at de omstændigheder, ægtefællerne påberåbte sig, ikke var tilstrækkeligt godtgjort, og at de dermed ikke havde sandsynliggjort den reelle risiko for en alvorlig og individuel trussel, som de hævdede at være udsat for i deres hjemland. Ministeren konkluderede på denne baggrund, at deres situation ikke faldt inden for anvendelsesområdet for Vw 2000's artikel 29, stk. 1, litra b).
- 20 Ifølge ministeren er bevisbyrden den samme for at opnå beskyttelse i medfør af direktivets artikel 15, litra b), og i medfør af samme artikel 15, litra c). Disse to bestemmelser kræver, i lighed med Vw 2000's artikel 29, stk. 1, litra b), at ansøgere i tilstrækkelig grad godtgør, at der foreligger særlige omstændigheder vedrørende deres personlige situation i relation til den risiko for en alvorlig og individuel trussel, som de ville blive udsat for, hvis de skulle blive sendt tilbage til deres hjemland. Da ægtefællerne Elgafaji ikke havde ført et sådant bevis inden for rammerne af Vw 2000's artikel 29, stk. 1, litra b), kunne de ikke med føje påberåbe sig beskyttelsen i medfør af direktivets artikel 15, litra c).
- 21 Efter at have fået afslag på ansøgningerne om midlertidig opholdstilladelse, anlagde ægtefællerne begge sag ved Rechtbank 's-Gravenhage. Denne ret gav ægtefællerne medhold.
- 22 Rechtbank 's-Gravenhage fandt bl.a., at direktivets artikel 15, litra c), der omhandler en situation med væbnet konflikt i ansøgerens hjemland, ikke kræver den samme høje grad af individualisering af truslen som direktivets artikel 15, litra b), og Vw 2000's artikel 29, stk. 1, litra b). Derfor er det lettere for personer, der søger om beskyttelse, at føre bevis for, at der foreligger en alvorlig og individuel trussel, inden for rammerne af direktivets artikel 15, litra c), end inden for rammerne af samme artikel 15, litra b).

- 23 Som følge heraf annullerede Rechtbank 's-Gravenhage afgørelserne af 20. december 2006 med afslag på at give ægtefællerne Elgafaji midlertidig opholdstilladelse, eftersom der var blevet anvendt samme beviskrav inden for rammerne af direktivets artikel 15, litra c), som det, der gælder i relation til samme artikel 15, litra b), og gengivelsen heraf i Vw 2000's artikel 29, stk. 1, litra b).
- 24 Ifølge denne ret burde ministeren have undersøgt, om der ikke var grundlag for at give midlertidig opholdstilladelse til ægtefællerne Elgafaji i henhold til Vw 2000's artikel 29, stk. 1, litra d), fordi der var tale om alvorlig overlast som omhandlet i direktivets artikel 15, litra c).
- 25 Rechtbank 's-Gravenhages afgørelse er blevet indbragt for Raad van State, som finder, at de relevante direktivbestemmelser giver anledning til fortolkningsproblemer. Raad van State har desuden fastslået, at direktivets artikel 15, litra c), ikke var gennemført i nederlandsk ret den 20. december 2006, hvor ministeren traf de anfægtede afgørelser.
- 26 På denne baggrund har Raad van State besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal [direktivets] artikel 15, litra c), [...] fortolkes således, at denne bestemmelse udelukkende giver beskyttelse i en situation, der er omfattet af [EMRK's] artikel 3 [...], således som denne fortolkes i Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, eller således, at førstnævnte bestemmelse i sammenligning med [EMRK's] artikel 3 giver en supplerende eller en anden beskyttelse?

- 2) Såfremt direktivets artikel 15, litra c), i sammenligning med [EMRK's] artikel 3 giver en supplerende eller en anden beskyttelse, hvilke kriterier finder da anvendelse ved bedømmelsen af, om en person, som hævder at være berettiget til subsidier beskyttelse, løber en reel risiko for at blive udsat for en alvorlig og individuel trussel som følge af vilkårlig vold som omhandlet i direktivets artikel 15, litra c), sammenholdt med artikel 2, litra e)?«

Om de præjudicielle spørgsmål

²⁷ Det skal indledningsvis fastslås, at den forelæggende ret ønsker en afklaring af forholdet mellem beskyttelsen i henhold til direktivets artikel 15, litra c), og den beskyttelse, som er sikret ved EMRK's artikel 3, således som den fortolkes i Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis (jf. bl.a. dom af 17.7.2008, N.A. mod Det Forenede Kongerige, endnu ikke trykt i *Reports of Judgments and Decisions*, præmis 115-117 og den deri nævnte retspraksis).

²⁸ I denne henseende bemærkes, at den grundlæggende rettighed, som er sikret ved EMRK's artikel 3, ganske vist hører til de almindelige fællesskabsretlige grundsatninger, hvis overholdelse Domstolen skal sikre, og at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis skal tages i betragtning ved fortolkningen af rækkevidden af denne rettighed inden for Fællesskabets retsorden - men det er imidlertid direktivets artikel 15, litra b), som, i det væsentlige, modsvarer nævnte artikel 3. Direktivets artikel 15, litra c), er derimod en bestemmelse, hvis indhold er forskelligt fra EMRK's artikel 3, og som derfor skal undergives en selvstændig fortolkning, om end under overholdelse af de grundlæggende rettigheder, således som de er sikret ved EMRK.

29 De forelagte spørgsmål, som skal behandles samlet, vedrører således fortolkningen af direktivets artikel 15, litra c), sammenholdt med dets artikel 2, litra e).

30 I betragtning af disse indledende bemærkninger og henset til omstændighederne i hovedsagen ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktivets artikel 15, litra c), sammenholdt med dets artikel 2, litra e), skal fortolkes således, at det, når en person søger om subsidiær beskyttelse, er en betingelse for, at der anses at foreligge en alvorlig og individuel trussel mod dennes liv eller fysiske integritet, at den pågældende fører bevis for, at truslen er specifikt rettet mod denne på grund af specielle omstændigheder ved den pågældendes situation. Såfremt dette spørgsmål besvares benægtende, ønsker den forelæggende ret oplyst, hvilket kriterium der er afgørende for, om det kan anses for godtgjort, at der foreligger en sådan trussel.

31 Med henblik på at besvare disse spørgsmål skal der foretages en sammenlignende gennemgang af de tre former for »alvorlig overlast«, som er defineret i direktivets artikel 15, og som udgør betingelserne for, at en person kan anses for at være berettiget til subsidiær beskyttelse, når der i overensstemmelse med direktivets artikel 2, litra e), er alvorlig grund til at antage, at ansøgeren løber »en reel risiko for at lide [en sådan] overlast«, hvis denne sendes tilbage det pågældende land.

32 I denne henseende bemærkes, at udtrykkene »dødsstraf«, »henrettelse« og »tortur, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf« i direktivets artikel 15, litra a) og b), dækker situationer, hvor en person, der søger om subsidiær beskyttelse, specifikt er udsat for en risiko for en bestemt form for overlast.

- 33 Den form for overlast, som i direktivets artikel 15, litra c), er defineret som en »alvorlig og individuel trussel mod [ansøgerens] liv eller fysiske integritet«, omfatter en mere generel risiko.
- 34 Der er således tale om en »trussel mod en civilpersons liv eller fysiske integritet« i en videre forstand, frem for om specifikke former for vold. Desuden er der tale om en trussel, der er uløseligt forbundet med en generel situation, som består i »international eller intern væbnet konflikt«. Endelig er den vold, som er årsag til truslen, karakteriseret som »vilkårlig«, et udtryk, som indebærer, at den kan ramme personer uden hensyn til deres personlige situation.
- 35 I denne sammenhæng skal udtrykket »individuel« forstås således, at det dækker overlast, som er rettet mod civilpersoner uden hensyn til deres identitet, når graden af vilkårlig vold, som karakteriserer den igangværende væbnede konflikt — som bedømmes af de kompetente nationale myndigheder, der skal tage stilling til en ansøgning om subsidiær beskyttelse, eller af de retter i en medlemsstat, for hvilke et afslag på en sådan ansøgning er blevet indbragt — når et niveau, der er så højt, at der er alvorlig grund til at antage, at en civilperson, der sendes tilbage til det pågældende land, eller i givet fald den pågældende region, alene som følge af sin tilstedeværelse på dette lands eller denne regions område vil løbe en reel risiko for at være udsat for en alvorlig trussel som omhandlet i direktivets artikel 15, litra c).
- 36 Denne fortolkning, som kan sikre, at direktivets artikel 15, litra c), har et særligt anvendelsesområde, er ikke i modstrid med ordlyden af direktivets betragtning 26, hvorefter »[r]isici, som et lands befolkning eller et udsnit heraf almindeligvis er udsat for, [...] normalt ikke i sig selv [kan] siges at udgøre en individuel trussel, der kan kvalificeres som alvorlig overlast«.

37 Denne betragtning indebærer ganske vist, at den omstændighed i sig selv, at det objektivt fastslås, at der foreligger en risiko, som er forbundet med den generelle situation i et land, i princippet ikke er tilstrækkelig til at godtgøre, at betingelserne i direktivets artikel 15, litra c), er opfyldt for en bestemt persons vedkommende, men ved formuleringen af denne betragtning er der ikke desto mindre gennem anvendelsen af udtrykket »normalt« blevet taget et forbehold for undtagelsessituationer, som er karakteriseret ved en risikograd, der er så høj, at der er alvorlig grund til at antage, at denne person individuelt vil være udsat for den pågældende risiko.

38 At der er tale om undtagelsessituationer, bestyrkes ligeledes af den omstændighed, at den omhandlede beskyttelse er subsidiær, og af opbygningen af direktivets artikel 15, som forudsætter en klar individualiseringsgrad for så vidt angår den overlast, der er defineret i dens litra a) og b). Selv om kollektive forhold spiller en betydelig rolle for anvendelsen af direktivets artikel 15, litra c), i den forstand, at den berørte person, ligesom andre personer, indgår i en kreds af potentielle ofre for vilkårlig vold i forbindelse med international eller intern væbnet konflikt, skal denne bestemmelse ikke desto mindre gøres til genstand for en systematisk fortolkning i relation til de to andre situationer, som er omfattet af nævnte artikel 15, og dermed fortolkes i snæver sammenhæng med denne individualisering.

39 I denne henseende skal det præciseres, at i jo højere grad en ansøger eventuelt er i stand til at godtgøre, at han er specifikt berørt på grund af specielle omstændigheder vedrørende hans personlige situation, desto mindre er kravet til graden af vilkårlig vold, for at han kan være berettiget til subsidiær beskyttelse.

40 Det skal desuden tilføjes, at der ved vurderingen af en ansøgning om international beskyttelse ud fra det specifikke sagsforhold som omhandlet i direktivets artikel 4, stk. 3, bl.a. kan tages hensyn til:

- den geografiske udbredelse af den vilkårlige vold samt ansøgerens faktiske destination, hvis denne sendes tilbage til det pågældende land, således som det fremgår af direktivets artikel 8, stk. 1, og

- om der i givet fald er god grund til at formode, at der foreligger en reel risiko som den, der er nævnt i direktivets artikel 4, stk. 4, hvilket kan indebære, at kravene sænkes med hensyn til den grad af vilkårlig vold, som er en betingelse for retten til subsidiær beskyttelse.

⁴¹ Endelig bemærkes med hensyn til tvisten i hovedsagen, at såfremt direktivets artikel 15, litra c), først blev udtrykkeligt gennemført i den nationale retsorden efter tidspunktet for de faktiske omstændigheder, som ligger til grund for den tvist, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at bestrebe sig på at fortolke national ret, særligt Vw 2000's artikel 29, stk. 1, litra b) og d), i overensstemmelse med dette direktiv.

⁴² Ifølge fast retspraksis er den nationale ret således forpligtet til ved anvendelsen af nationale retsfor skrifter - hvad enten de er ældre eller yngre end direktivet - i videst muligt omfang at fortolke dem i lyset af direktivets ordlyd og formål med henblik på at opnå det med direktivet tilsigtede resultat og således handle i overensstemmelse med artikel 249, stk. 3, EF (jf. bl.a. dom af 13.11.1990, sag C-106/89, *Marleasing*, Sml. I, s. 4135, præmis 8, og af 24.6.2008, sag C-188/07, *Commune de Mesquer*, Sml. I, s. 4501, præmis 84).

⁴³ På ovenstående baggrund skal de forelagte spørgsmål besvares med, at direktivets artikel 15, litra c), sammenholdt med samme direktivs artikel 2, litra e), skal fortolkes således, at

- det, når en person søger om subsidiær beskyttelse, ikke er en betingelse for, at der anses at foreligge en alvorlig og individuel trussel mod dennes liv eller fysiske integritet, at den pågældende fører bevis for, at truslen er specifikt rettet mod denne på grund af specielle omstændigheder ved den pågældendes situation

- det undtagelsesvist kan anses for godtgjort, at der foreligger en sådan trussel, når graden af vilkårlig vold, som karakteriserer den igangværende væbnede konflikt — som bedømmes af de kompetente nationale myndigheder, der skal tage stilling til en ansøgning om subsidier beskyttelse, eller af de retter i en medlemsstat, for hvilke et afslag på en sådan ansøgning er blevet indbragt - når et niveau, der er så højt, at der er alvorlig grund til at antage, at en civilperson, der sendes tilbage til det pågældende land, eller i givet fald den pågældende region, alene som følge af sin tilstedeværelse på dette lands eller denne regions område vil løbe en reel risiko for at være udsat for denne trussel.

- ⁴⁴ Det skal endelig tilføjes, at den fortolkning af direktivets artikel 15, litra c), sammenholdt med dets artikel 2, litra e), som fremgår af de foregående præmisser, er fuldt ud forenelig med EMRK, herunder retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol vedrørende EMRK's artikel 3 (jf. bl.a. dommen i sagen N.A. mod Det Forenede Kongerige, præmis 115-117 og den deri nævnte retspraksis).

Sagens omkostninger

- ⁴⁵ Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

Artikel 15, litra c), i Rådets direktiv 2004/83/EF af 29. april 2004 om fastsættelse af minimumsstandarder for anerkendelse af tredjelandstatsborgere eller statsløse som flygtninge eller som personer, der af anden grund behøver international beskyttelse, og indholdet af en sådan beskyttelse, sammenholdt med samme direktivs artikel 2, litra e), skal fortolkes således, at:

- **det, når en person søger om subsidiaær beskyttelse, ikke er en betingelse for, at der anses at foreligge en alvorlig og individuel trussel mod dennes liv eller fysiske integritet, at den pågældende fører bevis for, at truslen er specifikt rettet mod denne på grund af specielle omstændigheder ved den pågældendes situation**
- **det undtagelsesvist kan anses for godtgjort, at der foreligger en sådan trussel, når graden af vilkårlig vold, som karakteriserer den igangværende væbnede konflikt — som bedømmes af de kompetente nationale myndigheder, der skal tage stilling til en ansøgning om subsidiaær beskyttelse, eller af de retter i en medlemsstat, for hvilke et afslag på en sådan ansøgning er blevet indbragt — når et niveau, der er så højt, at der er alvorlig grund til at antage, at en civilperson, der sendes tilbage til det pågældende land, eller i givet fald den pågældende region, alene som følge af sin tilstedeværelse på dette lands eller denne regions område vil løbe en reel risiko for at være udsat for denne trussel.**

Underskrifter